

VINTILĂ BRĂȚIANU

Prof. univ. dr. *Raisa RADU*

VINTILĂ BRĂȚIANU
(1867-1930)

Note bibliografice

- 1867 – septembrie se naște Vintilă Brătianu
- 1877 – începe studiile la Liceul Sf. Sava
- 1887 – Câștigă concursul la Școala Centrală din Paris
- 1891 – absolvent al Scolii Centrale
- 1907-1910 – Primar al Capitalei
- 1914-1916 – Consilier comunal la Primăria Capitalei "
- 1927-1928 – Prim ministru
- 1927-1930 – Președinte al Partidului Național Liberal
- 1930 – moare Vintilă Brătianu

Teoretician al liberalismului, fruntaș al Partidului Național Liberal, Vintilă Brătianu a jucat un rol important în viața politică a României din primii 30 de ani ai secolului al XX-lea.

Ca fiu al lui Ion C. Brătianu, a continuat tradiția liberală a familiei. Nu a căutat să obțină avantaje din poziția politică a tatălui său. În toamna anului 1887, s-a înscris, la Școala Centrală din Paris, ca fiu de agricultor român. Când directorul Școlii Centrale a aflat ca este fiul primului ministru român și i-a atras atenția asupra

declarației sale privind profesiunea tatălui, Vintilă Brătianu a replicat că „ocupația de agricultor este cea adevărată, iar ministeriatul este trecător”(7 p. 11).

Întors în țară după terminarea studiilor, s-a angajat, ca inginer, la o firmă franceză ce avea ca obiectiv construirea Podului peste Dunăre la Cernavodă. Apoi, a deținut diferite funcții: director al Regiei Monopolului Statului, director al Băncii Naționale, membru în consiliul de administrației al Băncilor Populare. Adept al concepției ascensiunii omului politic „pe etape”, Vintilă Brătianu a fost, mai întâi, Primar al Capitalei, apoi membru al Parlamentului și, după ce a acumulat o suficientă experiență politică, a acceptat funcția de ministru.

În 1905, Vintilă Brătianu publică, în „Voința Națională”, articolul „Prin noi înșine” în care prezintă conținutul acestei expresii și explică tendințele contrare ale altor oameni politici și partide. El arăta că de la începutul existenței sale, Partidul Liberal a avut convingerea că “prin noi înșine putem să ne dezvoltăm pe toate căile” (1, p.217).

Pentru trecut, există unele justificări ,ne spune Vintilă Brătianu, atât în realitatea economică (aproape un întreg popor era rob prin clacă, comerțul românesc nu exista, totul era în sfera de acțiune a străinilor), cât și în cunoaștere (neștiința boierilor, necunoașterea țării) pentru faptul că unii nu vedeau „putința redeșteptării României prin ea însăși” și căutau totdeauna „sprijin peste hotare, iar nu în puterile noastre proprii”(1, p. 217).

Pentru prezent, aceste atitudini nu sunt justificate deoarece țara s-a dezvoltat: s-au construit și exploatat căi ferate; a înflorit comerțul maritim și fluvial; s-au înființat bănci și instituții de credit ce au rezistat unor crize acute; exploatarea și specialiștii români de petrol și-au manifestat pricepera și destoinicia. În aceste condiții nu e permis “să nu dai elementului național un loc de căpetenie”(1, p. 218) și să-i rogi pe concesionarii străini să construiască și să exploateze căi ferate, garantându-le venituri, să cedezi terenurile petrolifere ale statului altora care vor avea profituri mari din aceste afaceri. V. Brătianu este convins că se poate găsi, printre români, personal specializat pentru orice ramură de activitate. În plus, românii își cunosc nevoile mai bine decât alții și pot acționa pentru a le rezolva corespunzător.

Articolul este o replică usturătoare la tendința guvernului de atunci (1905) de a concesiona căile ferate, de a ceda terenurile petrolifere ale statului și, chiar, loteria unor străini.

Vintilă Brătianu consideră că nu numai Partidul Liberal, ci și opinia publică sunt de părere că România trebuie „să propășească prin propriile ei puteri”, iar “elementele ei să participe într-o măsură lărgită și în toate ramurile de activitate ce se deschid” (1, p. 219).

Afirmația lui Vintilă Brătianu potrivit căreia mergând „înainte prin noi înșine” să nu dăm „elementului străin decât strictul necesar”(1, p. 219) nu trebuie etichetată ca o expresie a unei atitudini xenofobe, ci ca o înțelegere a necesității unor raporturi corecte între capitalul românesc și cel străin. El se pronunță pentru colaborarea dintre cele două tipuri de capitaluri. „Capitalul străin să vină sub formă de colaborare și numai acolo unde este nevoie” (2, p. 39).

Colaborarea capitalului străin cu cel românesc trebuie să se bazeze pe încredere, este de părere V. Brătianu. Capitalul străin trebuie să cunoască țara în care acționează, să țină seama de interesele factorilor naționali. În același timp, capitalul românesc trebuie să aprecieze și să valorifice posibilitățile de dezvoltare ale țării. Colaborarea între cele două tipuri de capitaluri este bine să se materializeze în elaborarea și aplicarea unei politici sociale, în întocmirea unui cod al muncii.

După primul război mondial se manifesta tendința unor oameni de afaceri și a unor teoreticieni din țările dezvoltate de a impune o anumită diviziune internațională a muncii. Întâmpinând greutăți în plasarea produselor în țările mai puțin dezvoltate care doreau, din acel moment, să-și satisfacă singure anumite nevoi, țările industriale le sileau pe cele insuficient dezvoltate să urmeze o politică total neconvenabilă. „Trebuie să fim atenți, ne avertizează V. Brătianu, să nu fim atât de naivi, ca luând drept bune teoriile ce ne fac alții, să declarăm și noi că de aici înainte, într-un interes al lor, trebuie să redevenim o țară agricolă și fără industrie”(2, p. 29). V. Brătianu trece în revistă aceste sfaturi și presiuni externe. Unii statisticieni englezi căutau să ne convingă că “nu trebuie să facem industrie și să ne limităm la rolul de țară agricolă și, în același timp, să facem negreșit aceasta ca o consecință a unei atari politici- o politică de stabilizare”(2, p. 29). A urmat un ultimatum al unui consorțiu de bancheri străini, reprezentanți ai unor mari bănci, „care amenințau țările care nu vor intra în această politică, susținând că ele nu vor mai putea profita, în viitor, de împrumuturile din afară”(2, p. 37). Probabil, menținerea în politica P.N.L. a formulei „prin noi înșine” a fost determinată și de tendința manifestării independenței față de aceste imixțiuni din exterior.

Aducând, în favoarea industrializării, argumente de ordin economic, social și național, V. Brătianu arăta că „nu putem fi țară de clasa a III-a și să ne limităm cercul de activitate, să renunțăm de a ocupa și noi locul pe care-l au toate statele moderne civilizate”(2,p.39).

Referindu-se la relația dintre inițiativa particulară și inițiativa statului, V. Brătianu subliniază necesitatea unor bune raporturi între acestea. Statul nu trebuie să absoarbă inițiativa particulară, el trebuie să “organizeze pornirea și prima îndrumare”(2, p. 38) a acesteia. Sunt situații în care statul trebuie să fie mai activ. P.N.L. a elaborat un program de electrificare a țării ca o parte componentă a programului industrial. Realizarea acestui program trebuia să se bazeze pe conlucrarea statului cu inițiativa particulară.

Vintilă Brătianu pleda pentru armonie economică și socială, considerând că statul trebuie să respecte, deopotrivă, proprietatea, capitalul și munca.

Deși inginer de formație, Vintilă Brătianu a fost un bun cunoscător al teoriei economice. El considera că știința economică trebuie antrenată în organizarea și îndrumarea activității economice din industrie, agricultură și celelalte ramuri. Pornindu-se de la ideea că informația veridică și suficientă reprezintă primul pas în elaborarea unei politici economice adecvate, s-au inițiat acțiuni de folosire a unor metode de analiză a activității economice: anchetele industriale, bugetele și contabilitatea rurală. Vintilă Brătianu solicita o „cercetarea statistică, economică și științifică”(4, p. 237) a comerțului, adică o cunoaștere atât a mărfurilor produse, cât și a cererii acestora. Cunoștințele obținute s-ar fi putut folosi la formarea stocurilor unui comerț de mai mari dimensiuni, conținând mărfuri cu calitățile cerute de consumatori. Ca secretar general la Ministerul de Finanțe, V. Brătianu a acordat o atenție deosebită statisticii financiare. Multe dintre proiectele de legi elaborate de acest minister se bazau pe o centralizare a datelor statistice.

V. Brătianu insista asupra necesității formării culturii profesionale a specialiștilor și a personalului din industrie, precum și a “întreținerii continue a acestei culturi pentru a urmări perfecționările civilizației mondiale”(4, p. 236).

Preocupat de starea de sănătate a poporului, ca ministru de finanțe, Vintilă Brătianu elaborează, în anul 1925, Proiectul legii băuturilor spirtoase. Deși prin acest proiect exista riscul micșorării surselor veniturilor statului, V. Brătianu

explica: "Mai întâi sănătatea poporului ca prim scop misionar al statului și pe urmă restul"(5, p. 89).

Proiectul legii băuturilor spirtoase cuprindea, în partea întâi, obligațiile producătorilor referitoare la tehnologia de fabricație, precum și metodologia constatării și percepției taxelor și impozitelor. Partea a doua a proiectului conținea o secțiune intitulată "Măsuri contra beției". Cele cinci articole ale acestei secțiuni se refereau atât la sancțiunile ce le primeau debitantii care vindeau băuturi alcoolice tinerilor sub 19 ani sau permiteau intrarea, în debit, a bărbaților beți și a femeilor bete, cât și la pedepsele suportate de cei ce erau găsiți în stare de ebrietate pe stradă sau în localuri publice.

Sancțiunile erau date gradual, începând cu amenda, continuând cu închisoarea pe durata câtorva zile și terminând cu înscrierea individului pe „Lista bețivilor”, listă ce urma a fi afișată la toate debitele din comuna în care acesta locuia, precum și în cele din comunele învecinate. În cazul în care bețivul își schimba domiciliul, se comunica primăriei din localitatea respectivă că individul era trecut pe lista bețivilor.

Importantă era constituirea comitetelor de temperanță pe plan comunal, orășenesc, județean și național. Comitetul era alcătuit din primar, preot, învățătorii comunei și trei locuitori aleși de consiliul comunal dintre știutorii de carte și având bune moravuri. Comitetul de temperanță orășenesc era constituit dintr-un delegat al consiliului comunal și câte un reprezentant al Ministerului Cultelor, al Ministerului Instrucțiunii Publice, al Ministerului Sănătății Publice și Ocrotirii Sociale, precum și din trei locuitori cunoscuți cu bune moravuri. La nivel județean, în comitetul de temperanță se aflau prefectul, medicul județean, câte un reprezentant al celor trei ministere menționate și doi delegați ai societăților de binefacere. Normele de lucru și conducerea comitetelor județene erau realizate de un Comitet Central de Temperanță ce funcționa pe lângă Ministerul Sănătății și Ocrotirii Sociale. Din acest comitet făceau parte, pe lângă reprezentanții celor trei ministere amintite, și un reprezentant al Ministerului Finanțelor, precum și trei persoane a căror activitate era cunoscută pe terenul luptei împotriva alcoolismului, binefacerii și culturii poporului(8, p. 52). Conlucrarea dintre persoanele aparținând instituțiilor statului și reprezentanții comunităților vădește încrederea pe care Vintilă Brătianu o avea în forța opiniei publice.

Legea manifesta înțelegere față de cei ce-și îndreptau comportamentul. Dacă timp de doi ani, individul nu mai primea nici o condamnare pentru beție, putea fi șters de pe lista bețivilor, la propunerea comitetului de temperanță local. În cazul în care individul începea să se afișeze în stare de ebrietate în locurile publice, expunându-se la alte condamnări pentru beție, urma a fi înscris din nou pe lista bețivilor, listă pe care rămânea definitiv.

Un colaborator al lui V. Brătianu, doctorul G.D. Creangă, consideră proiectul ca fiind „cel mai grandios monument ce i se poate așeza pe mormânt marelui om politic drept recunoștință din partea poporului român ca un omagiu pios”(5, p. 89).

Măsurile propuse în 1925, deși lăudabile, nu s-au aplicat. Chiar dacă legea ar fi fost adoptată, nu ar fi eradicat flagelul alcoolismului, așa cum nici mai vechile, cu 2000 de ani, tentative ale lui Deceneu nu au dus la vreun rezultat notabil în această direcție. Important este că s-a încercat.

Ca teoretician politic, Vintilă Brătianu analizează rolul partidelor politice, importanța votului universal, a educației politice, a activității politice. Una din funcțiile importante ale unui partid politic constă în „a controla și îndemna prin activitatea sa parlamentară pe aceea a guvernului”. O altă funcție se referă la activitatea „de construcție, dând soluții în cadrul principiilor sale, soluții pe care el singur le va putea mai curând aduce la împlinire”(3, p. 8). Aceste două funcții ale unui partid politic presupun o cercetare prealabilă a nevoilor politice, sociale, economice și culturale ale țării, precum și găsirea unor soluții adecvate pentru satisfacerea acestora.

În țările dezvoltate, bine organizate, există instituții specializate care fac aceste cercetări, partidului revenindu-i sarcina de a încadra soluțiile primite din partea cercetătorilor în politica sa generală. La noi, „această sarcină prea specializată revine, încă, partidelor politice, fiindcă, în cele mai multe cazuri, avem instituții de interes mutual și foarte puține de interes pentru construcția viitoare”(3, p. 12). În absența unor astfel de instituții, Partidul Național Liberal a creat un cerc de studii. Activitatea cercului i-a permis PNL să cunoască realitatea, fiind pregătit, de fiecare dată, când venea la guvernare, să ia decizii adecvate necesităților țării.

Salutând instituirea votului universal, V. Brătianu subliniază ca nu este suficientă acordarea acestui drept. Este necesară educația cetățenească a alegătorilor. Prin formarea conștiinței cetățenești, va fi posibilă împiedicarea manipulării politice a electoratului de către partide și organizații extremiste. Nu este suficientă activitatea partidului în cercul de studii. PNL trebuie să aibă puternice organizații în teritoriu, să stabilească multiple relații cu masele. „Prin contactul cu masele, partidul trebuie să cunoască nevoile și starea sufletească ale întregului popor .Partidul trebuie să solidarizeze, pentru ziua împlinirii, cât mai mult , opinia publică și soluțiile preconizate”(3, p. 13).

Activitatea politică a fiecărui membru al partidului trebuie să se desfășoare, cel puțin, în trei direcții: participarea la cercul de studii, contribuind, în funcție de specializare și pricepere, la cercetarea nevoilor și găsirea soluțiilor pentru satisfacerea lor; participarea la transpunerea în realitate a deciziilor; participarea la viața de partid și la acțiunea de propagandă.

Din iunie 1907 până în februarie 1910, Vintilă Brătianu a fost primar al Capitalei, iar din martie 1914 până în ianuarie 1916, a fost consilier, având delegație de președinte al comisiei tehnice.

Ca primar, a căutat să imprime un anumit stil de muncă: respectarea programului de lucru cu publicul, înlăturarea mituirii și a intervențiilor pentru rezolvarea problemelor. A fost preocupat de pregătirea profesională a funcționarilor publici, de însușirea de către aceștia a normelor deontologiei, de manifestarea responsabilității în activitate. Voi prezenta un exemplu concludent rămas în amintirea colaboratorilor săi. Pherechidy, președintele Camerei Deputaților, a intrat, într-o zi, în Primărie, înainte de ora 11, când începea programul cu publicul. Nu a ținut seama de interdicțiile portarului, ușierului, cameristului Primarului și a intrat în cabinet. Vintilă Brătianu, continuându-și lucrul, s-a adresat, calm, unuia din șefii de cabinet, rugându-l să-i spună domnului Pherechidy că „Primarul Capitalei nu primește decât la ora 11, fiind ocupat până atunci, cu rezolvarea lucrărilor”(6, p. 92).

Sistematizarea Capitalei în conformitate cu cerințele științei urbanismului a fost o preocupare permanentă a lui Vintilă Brătianu. La sugestia lui s-a întocmit un plan general de zonificare în care se stabileau: „zona centrală, zona de locuințe ieftine, zona de vile, zona industriilor insalubre etc.”(6, p. 101). După activitatea de zonificare, s-a trecut la stabilirea traseelor, a arterelor de intrare în Capitală,

a bulevardelor și a arterelor radiale. Prin revizuirea regulamentului de construcții, s-a urmărit impunerea respectării normelor în construirea caselor, sporirea responsabilității arhitecților și a antreprenorilor în desfășurarea acestei activități.

Sistematizarea cartierelor mărginașe s-a corelat cu acțiunea de construire a unor locuințe ieftine pentru populația mai mult sau mai puțin defavorizată din aceste zone. În acest scop, s-a creat „Societatea comunală de locuințe ieftine” ale cărei atribuții erau :”să cumpere terenuri pentru parcelări; să construiască pe aceste terenuri - în regie sau în antrepriză - locuințe ieftine și igienice individuale de o valoare maximă de 8000 de lei; să construiască locuințe și pe terenuri particulare de cel mult 200m.p. suprafață; să înlesnească transformarea sau repararea locuințelor insalubre; să vândă locuințele de 8000 de lei construite, locuitorilor români care vor achita, în prealabil, 10 la sută din valoare, preferându-se muncitorii cu brațele, meseriașii și funcționarii publici sau privați, cu salarii de cel mult 250 de lei lunar”(6, p. 104-105).

Printr-o lege promulgată în aprilie 1909, Primăria Bucureștiului a fost autorizată să înființeze o societate pentru construirea de noi linii de tramvaie și pentru exploatarea celor existente. Până în anul 1907, exista, în Capitală, o singură linie electrică, în rest, funcționau numai tramvaie cu cai.

V. Brătianu a continuat activitatea predecesorului său referitoare la alimentarea cu apă a Bucureștiului. A revizuit contractul cu hidrologul W. H. Lindley, deoarece era defavorabil Primăriei. Supărat, acesta i-a retras, din activitate, pe specialiștii străini, lucrările fiind continuate de inginerii români.

Pentru a stăvili risipa de apă, o caracteristică perenă a românilor, din inițiativa lui V. Brătianu s-au introdus contoare de apă la instalațiile abonaților. Igieniștii protestau, susținând că va avea de suferit, din această cauză, curățenia locuitorilor. Pentru a-i liniști pe igieniști, când s-au stabilit taxele pentru apă, s-a fixat o cantitate minimă obligatorie pentru consum, cantitate ce urma a fi plătită fie că se consuma, fie că nu (6, p. 108).

Dintre realizările lui V. Brătianu la Primăria Capitalei amintim: iluminatul public cu gaz aerian, pavarea străzilor, edificarea unor școli primare, a unor dispensare, construirea unui abator comunal, a unei fabrici de gheață, a unor hale în cartiere.

Prin activitatea desfășurată la Primărie, Vintilă Brătianu a demonstrat că nu este, doar, un autentic teoretician în domeniile economic și politic, ci și un desăvârșit gospodar care a acționat pentru transformarea Capitalei într-un oraș european modern.

Bibliografie

- 1 Brătianu, V. *Scrieri și cuvântări*, vol.1, București, Imprimeriile Independența, 1937
- 2 Brătianu, V. *Politica financiară, monetară și economică a României*, București, Imprimeriile Independența, 1927
- 3 Brătianu, V. *Politica și votul obștesc*, București, Imprimeriile Independența, 1920
- 4 Brătianu, V. *Rolul întreprinderilor economice și financiare în nevoile economice naționale*, Buletinul Institutului Economic Român, nr.5/1927
- 5 Creangă, G.D. „Vintilă Brătianu om de finanțe”, în *Viața și opera lui Vintilă Brătianu văzută de prietenii și colaboratorii săi*, București, Imprimeriile Independența, 1936
- 6 Dan, Em., Roban, I., Brătianu, V. „Consilier comunal și Primar al Capitalei” în *Viața și opera lui Vintilă Brătianu văzută de prietenii și colaboratorii săi*, București, Imprimeriile Independența, 1936
- 7 Marinescu, G. „Din viața lui Vintilă Brătianu. Copilăria și studiile” în *Viața și opera lui Vintilă Brătianu văzută de prietenii și colaboratorii săi*, București, Imprimeriile Independența, 1936
- 8 *** *Proiect de lege asupra băuturilor spirtoase*, București, Tipografia Națională, J. Ionescu et comp., 1925